

In dit nummer:
eerste oproep hernieuwing
VVJ-lidmaatschappen voor 2010

*Een jaar saneren op redacties: een terugblik
Raad voor de Journalistiek kapittelt Volt voor undercover
Elke Mussche wil (soms) hoofdredacteur worden
Veel spanning tussen gerecht en pers
En kunnen media onze gezondheid echt zoveel schaden?*

BELGIE-BELGIQUE
PB - PP
1099 Brussel X
B - 11

De Journalist

m a g a z i n e v a n d e V V J

De Journalist 129 - 22 oktober 2009 - verschijnt maandelijks - v.u. pol deltour, IPC, résidence palace blok C - wetstraat 155 1040 Brussel

UIT DE VVJ	3
ACTUEEL	
Crisis in de media: terugblik op een <i>annus horribilis</i>	4-5
De zoektocht naar nieuwe bedrijfsmodellen, deel 3	6-7
FIT & GEZOND	
Perskampioenschap lopen op 11.11.2009	8
MENS ACHTER HET NIEUWS	
Hilde Sabbe over de bijzondere kunst van de columnistiek	9
BOEKEN	10-11
DAMESDUBBEL	
Elke Mussche wil (soms) hoofdredacteur worden	12-13
Carol Verstraete: weinig op de bank maar rijk van binnen	14
RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK	
Diverse geneesheren c/ VRT	16-17
IN MEMORIAM JOHN VERMEULEN	17
DE DEADLINE VOORBIJ	
Jan Holderbeke over de kracht van beelden	18
ONDER EMBARGO	19

(Foto cover: Belga Pictures)

Eerste oproep hernieuwing VVJ-lidmaatschap 2010

Met stilaan een nieuw jaar in zicht, hernieuwt de VVJ haar lidmaatschappen voor 2010. Wat de VVJ je allemaal te bieden heeft, maken we hopelijk het hele jaar door voldoende duidelijk. Wie een geheugensteuntje kan gebruiken, kan altijd terecht op www.journalist.be.

Gelieve de voor u relevante bijdrage vóór 12 december over te schrijven op rekening **210-0319706-46** van de VVJ met vermelding van uw nummer (N, NS, NPM, TN....).

Na ontvangst van uw betaling bezorgen we u zo vlug mogelijk uw validatievignet 2010 voor de officiële perskaart, uw stageperskaart of andere lidkaart. Beroepsjournalisten en stagiairs ontvangen dan tevens het NMBS-atteest voor de gratis treinkaart.

Lidgelden VVJ 2010

Beroepsjournalisten (incl. bruggepensioneerden en actief gepensioneerden)	105 €
Beroepsjournalisten die ervoor kiezen geen VVJ-lid te zijn	62 € administratiekost voor het verkrijgen van de vijfjaarlijkse perskaart 27 € validatievignet perskaart 40 € validatievignet autopersplaat
Stagiairs	75 €
Technici (houders van een T-kaart)	60 €
Technici die geen VVJ-lid wensen te worden	15 € vignet T-kaart
Persmedewerkers	60 €
Ereleden (oud-journalisten)	55 €
Studenten / Docenten	50 / 60 €

De Journalist *Uit de VVJ*

MAGAZINE VAN DE
VLAAMSE VERENIGING VAN
JOURNALISTEN (VVJ)

COÖRDINATIE
Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be

VASTE MEDEWERKERS

Jan BACKX
Ivan DECLERCQ
Marleen SLUYDTS
Johan VAN CUTSEM
Luc VANHEERENTALS
Mark VLAEMINCK
BELGA PICTURES
PHOTO NEWS
ZAK

REDACTIESECRETARIAAT

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
info@journalist.be
www.journalist.be

ABONNEMENTEN

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

RECLAMEREGIE

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

LAYOUT EN DRUK

Poot Printers
Industrialaan 12
Zone maalbeek
1702 Groot-Bijgaarden
Tel. 02 467 30 30
Fax 02 463 58 30
www.pootprinters.be

Lid van de Unie van Uitgevers
van de Periodieke Pers

HET IS STILAN GENOEG GEWEEST

Populaire bladen met ontspannende verhalen die lekker lezen, wie kan daar iets op tegen hebben? Maar de richting die een aantal *boekskes* meer en meer inslaan, is hemeltergend. De sensatiezucht en het ongegeneerd etaleren van het privé-leven van (vermeende) BV's zijn een virus geworden. Het virus slaat eerst over naar andere populaire media en tast vervolgens ook de zogeheten kwaliteitsmedia aan.

Wat het meeste ergert, is dat alle journalistieke basisregels overboord worden gegooid: woord en wederwoord, checken en dubbelchecken, interviews zonder toestemming, foto's en titels die uit de lucht zijn gegrepen. Het lijstje wordt eindeloos lang.

Als de Pfaffs of de familie van Yasmine of Helmut Lotti en zovele anderen protesteren, krijgen ze van de boekskes lik op stuk. Roddels worden tot nieuws verheven. Het is aan het slachtoffer om te bewijzen dat het niet klopt. Stel je voor dat Justitie zo zou werken, het kot zou te klein zijn en terecht. Maar in de ogen van sommigen mogen journalisten zich blijkbaar alles permitteren. Ethiek is iets uit de prehistorie.

Zo kan het niet langer. Als VVJ moeten we regelmatig opdraven om de heilige principes van ons métier te verdedigen. Bladen die op bevel van de rechter uit de rekken worden gehaald, dat is preventieve censuur. Kort gedingen worden misbruikt om onthullende reportages te blokkeren. En dat zullen we blijven aanklagen. Maar de VVJ is ook niet van gisteren. We willen in de bres springen voor al wie de journalistieke basisregels respecteert. Niet voor wie daar een lachertje van maakt.

We kunnen niets opleggen, niets verbieden. We kunnen alleen maar een beroep doen op het gezond verstand en op de beroepsfierheid. Iedereen die het goed meent met de pers in Vlaanderen beseft dat het zo niet verder kan. Anders dreigen we allemaal in het riool te verdwijnen die onverantwoordelijke collega's hebben aangelegd.

Marc Van de Looverbosch
Voorzitter VVJ

EEN JAAR SANEREN IN DE MEDIA, EEN TERUGBLIK

Luc Vanheerentals

Het voorbije jaar zal in de annalen van de Belgische journalistiek geboekstaafd staan als *annus horribilis*. Nagenoeg alle mediabedrijven maakten herstructureringen bekend, waarbij in totaal honderden werknemers moesten afvloeien, onder wie tientallen journalisten. De directies motiveerden hun besparingsplannen vooral met de daling van inkomsten uit advertenties vanaf het derde kwartaal van 2008, maar de VVJ en de vakbonden stelden daar de nog steeds riante winstcijfers van de mediahuizen tegenover. Tevens waarschuwden ze voor drastisch kwaliteitsverlies van het journalistieke eindproduct. Bij *De Morgen* en *Le Vif/L'Express* gingen de redacties staken. Vlaams minister-president Kris Peeters (CD&V) organiseerde in maart een Staten-Generaal voor de Media, maar ondanks zijn straffe uitspraken volgde niets concreets.

SBS, dat de zenders VT4 en Vijftv overkoepelt, zet begin oktober 2008 de reeks herstructureringen in met de aankondiging dat er 9 werknemers weg moesten. Onder hen 4 programmamakers. De volgende in de rij is de VRT. Op 25 november raakt bekend dat de openbare omroep de komende drie jaar 71,5 miljoen euro zou besparen en deze besparing voor een derde wil realiseren door het aantal personeelsleden tegen 2011 met 150 te verminderen. Door van de 300 mensen die de omroep in die periode verlaten slechts de helft te vervangen, moet weliswaar niemand worden ontslagen. Al in 2008 worden 30 vacatures niet ingevuld. Dezer dagen raakt bekend dat de VRT opnieuw 14,7 miljoen zal moet besparen. De consequenties daarvan voor het personeel zijn nog onduidelijk.

Nog op 25 november 2008 zet Sanoma Magazines België de publicatie van *Milo* stop. Het maandblad werd in januari 2007 gelanceerd en richtte zich op de 45-plussers, maar volgens Sanoma vallen de advertentie-inkomsten tegen. Voor de 9 betrokken medewerkers zou een andere functie worden gezocht in het bedrijf. Sanoma-ceo Aimé Van Hecke laat tegelijk weten dat er in de toekomst nog meer bespaard moet worden en noemt het cijfer van 4 miljoen euro voor 2009. Bij het bekendmaken van het besparingsplan medio 2009 blijkt het te besparen bedrag liefst drie keer zo hoog te zijn.

De VVJ uit onmiddellijk haar onvrede over de gang van zaken, en op 27 november waarschuwden enkele parlementsleden in de Mediacommissie van het Vlaams Parlement expliciet voor de zware gevolgen van de financiële crisis voor de mediasector. Minister-president Peeters engageert zich meteen: hij zou de nodige initiatieven nemen om te beletten dat de geschreven pers in te zware problemen komt.

De woorden van de Vlaamse bewindslieden zijn nog niet koud of Corelio kondigt op 2 december aan 60 werknemers te willen ontslaan. Daarbij ook 15 journalisten: 11 redacteurs en 4 layouts. De freelance-fotografen op de regioredacties krijgen van de hoofdredactie te horen dat schrijvende journalisten voortaan foto's zullen nemen. In één klap worden de tarieven voor een foto gehalveerd.

Daags nadien kondigt De Persgroep aan dat er bij *De Morgen* 26 mensen moeten verdwijnen. 16 journalisten worden er met ontslag bedreigd, of een kwart van de redactie. Als klap op de vuurpijl kondigt ook de Vlaamse Media Maatschappij (VMMA) enkele dagen later aan 28 banen te willen schrappen op haar afdeling televisie. Onder hen één journalist.

De reactie op deze golf van ontslagen is ongemeen hevig. De VVJ zegt in een mededeling "verbijsterd te zijn over de sociale bloedbaden". Samen met de vakbonden wordt het Mediaplatform nieuw leven ingeblazen. Dit organiseert op 8 januari een gezamenlijke meeting in de Brusselse KVS. De ordewoorden: vrijwaring en verbetering van de kwaliteit van het nieuws en behoud van de werkgelegenheid in de mediahuizen.

Protestborden en petities

Voor de persfotografen van *Het Nieuwsblad* reageren in eerste instantie fel. Op 9 december leggen regioreporters en fotografen gedurende enkele uren het werk neer. Na het mislukken van gesprekken met Corelio sturen ze op 15 december uit protest tegen de halvering van het tarief slechts de helft van hun foto's door naar de krant. Ze lanceren ook de internetpetitie *Red de Persfotografie*, die op twee weken tijd 1.500 handtekeningen oplevert. Fotografen duiken enkele keren heel zichtbaar met protestborden op, zoals bij het gesprek dat de VVJ en vakbonden begin december hebben met Kris Peeters.

Ook bij *De Morgen* wordt op 9 december een uur het werk neergelegd. Peeters praat ondertussen met vertegenwoordigers van mediagroepen, journalisten en vakbonden en kondigt een Staten-Generaal van de Media aan. In het Vlaams Parlement zegt hij op 10 december te willen nagaan of de steun aan de pers gekoppeld kan worden aan voorwaarden inzake kwaliteit en onafhankelijkheid van redacties, een aloude eis van de VVJ.

Op het ogenblik van de aankondiging van de herstructurering bij *De Morgen* is er al grote onvrede op de redactie wegens plannen van de directie om de redactie naar Kobbegem te verhuizen en nieuwe synergieën te creëren met andere redacties van De Persgroep. Dat Van Thillo ongeveer op hetzelfde moment de overname van het *Algemeen Dagblad* in Nederland rondfietst – waarvoor er blijkbaar wel geld is – scherpt het ongenoegen nog aan. In januari raakt bovendien bekend dat *De Morgen* minder een beroep wil gaan doen op de eigen fotografen en meer op foto's van Belga en Photonews. Omdat *De Morgen* opnieuw wil snoeien in zijn cultuurpagina's, starten een aantal Vlaamse cultuurjournalisten overigens de actie *Press for more*, waarmee ze pleiten voor meer kritische cultuurjournalistiek.

Op 17 februari legt het personeel van *De Morgen* een eigen besparingsplan op tafel waarmee de door de directie beoogde

(Foto Belga)

besparing van 3 miljoen euro zonder ontslagen kan worden gerealiseerd. Op 20 februari organiseert het personeel een solidariteitsfeest in de Brusselse KVS met als centrale boodschap aan Van Thillo dat zijn plan onherstelbare schade dreigt toe te brengen aan de kwaliteit van de krant.

Midden mei keurt het personeel van *De Morgen* het bereikte sociaal plan goed. Er zullen uiteindelijk 13 jobs verdwijnen: 6 journalisten, 3 eindredacteuren, 2 layouters en 2 fotografen. De verhuisplannen naar Kobbegem verdwijnen in de kast. De bom barst echter daags nadien als bekend raakt welke journalisten zullen moeten opstappen. Daar zijn diverse bekende figuren bij, zoals Hans Vandeweghe, Georges Timmerman en Bernard Dewulf. Velen van hen zetten zich tijdens de onderhandelingen bovendien sterk in voor het personeel. "Het kan niet dat mensen die zich inzetten voor hun collega's op die manier worden geliquideerd", aldus de VVJ. Op 18 mei staakt het personeel, zodat daags nadien voor het eerst in de geschiedenis van *De Morgen* geen krant verschijnt. Enkele dagen later houden een 150-tal lezers ook een protestmanifestatie aan de redactielokalen. 28 columnisten kondigen aan tijdelijk niet meer voor *De Morgen* te werken. De directie houdt echter voet bij stuk. Overigens zijn sindsdien ook nog eens diverse journalisten uit eigen beweging opgestapt. Een beetje cynisch is dat zes van de vertrokken journalisten intussen zijn opgevestigd door de Corelio-kranten.

Ook bij Corelio slepen de onderhandelingen maandenlang aan, zij het dat alles daar minder rumoerig verloopt dan bij *De Morgen*. Begin maart publiceert het VUM-personeel in de eigen kranten wel een open brief aan de directie waarin ernstig sociaal overleg over de herstructurering gevraagd wordt. Via brugpensioenen, tijdskrediet, mutaties en vrijwillige vertrekken zal het aantal naakte ontslagen uiteindelijk beperkt blijven tot 13 (waaronder 2 journalisten). In totaal worden 54 jobs geschrapt waarvan 10 van journalisten. Het aantal ontslagen bij Vlaamse Media Maatschappij (VMMa) kan uiteindelijk slechts verminderd worden van 25 naar 23. Op de redactie van de nieuwsdienst sneuvelt één journalist. Dat het gaat om Luc De Smet, sinds jaar en dag actief bij de VVJ, lokt bij de journalistenvereniging een felle reactie uit. BBTk, de vakbond waarbij De Smet aangesloten is, gaat echter in op de vraag van de VMMa om zijn bescherming als syndicaal afgevaardigde op te heffen.

Besparen zonder ontslagen

In januari wordt ook bij onze zuiderburen drastisch geherstructureerd. Rossel (*Le Soir*), Roularta (*Le Vif*), IPM (*La Libre Belgique*, *La Dernière Heure*) en RTV-TVI kondigen besparingsplannen aan. Bij *Le Soir* en *Le Vif/L'Express* verdwijnen respectievelijk 52 (van wie 18 journalisten) en 4 (allemaal journalisten) werknemers. Bij *Le Vif/L'Express* gaat het om de hoofdredactrice en 3 journalisten met allen meer dan 20 jaar anciënniteit. Ondanks een 6 dagen durende staking van alle *Vif*-journalisten, trekt de Roularta-directie de ontslagen niet in. Bij *Le Soir* wordt op 28 april gedurende 5 uur het werk neergelegd tegen de lage ontslagvergoedingen. Uiteindelijk moeten daar 37 personen vertrekken, van wie 17 met brugpensioenen.

Ondertussen blijkt dat andere mediabedrijven erin slagen besparingen door te voeren zonder naakte ontslagen. Zo werkt het persagentschap Belga een saneringsplan uit waarbij 4 van de 8 werknemers die de redactie op eigen initiatief verlieten, niet worden vervangen. Het personeel moet wel 2 dagen verlof inleveren.

Bij Concentra vraagt de directie de 600 personeelsleden om

tijdelijk 5 procent loon in te leveren. Na overleg met het personeel wordt beslist dat iedereen gedurende twee jaar 2,5 procent van het brutoloon inlevert en in ruil 1 uur per week minder werkt. Ook bij IPM wordt gekozen voor een globale werktijdverkortung in combinatie met een beperkte inlevering. Alle personeelsleden schakelen er over op een 4/5^e werktijdregeling en ontvangen een patronaal en overheids-supplement om het loonverlies te compenseren. Bij Sud Presse wordt voor 1 miljoen euro bespaard op verlofdagen, verplaatsingskosten en de hoogste barema's van journalisten. Ook RTL-V1 voert een besparingsplan uit zonder ontslagen. Freelancers krijgen er wel minder opdrachten.

De besparingen treffen niet alleen de mediabedrijven. Uit een rondvraag bij 18 onafhankelijke tv-productiehuizen – onder wie Woestijnvis, Studio 100 en Eyeworks Entertainment – bleek in april dat er sinds het najaar van 2008 al minstens 55 vaste jobs en een onbekend aantal freelancers uit deze sector verdwenen zijn. Volgens Ellen Onkelinx, directeur van de overkoepelende vzw VOTP, is de situatie sindsdien nog verslechterd. In de sector werken om en bij de 700 voltijdse krachten. Voor de facilitaire bedrijven, die verenigd zijn in de Vlaamse Onafhankelijke Televisie Facilitaire Bedrijven (VOTF), zijn er geen cijfers bekend. Volgens insiders is het duidelijk dat er ook hier al heel wat jobs gesneuveld zijn. En ook in de Belgische reclamector gaat het slecht. *De Morgen* meldt in mei dat er als gevolg van de economische crisis op dat ogenblik al zo'n 150 banen in deze sector zijn geschrapt.

Blanco pagina's

Begin juni maakt Sanoma Magazines Belgium haar lang verwacht saneringsplan bekend. Ondanks het feit dat Sanoma in 2008 een meeromzet van 3 procent realiseerde en de operationele winst nog steeds 15,1 miljoen euro bedraagt, wil het bedrijf een 75-tal van de 521 werknemers laten afvloeien. De besparingsoperatie moet 12 miljoen euro opleveren. Enkel bij *Humo* moeten 2 journalisten weg. De onderhandelingen over deze herstructurering lopen nog. Vakbonden en VVJ willen niet weten van de herstructurering gezien de riante winstcijfers en eisen het behoud van de volledige tewerkstelling. Begin oktober raakte nog bekend dat bij *Het Nieuwsblad* opnieuw 6 journalisten hun job verliezen, en dit nauwelijks enkele maanden nadat de gesprekken over het vorige collectief ontslag bij Corelio werden afgerond. De redactie laat uit protest in de vrijdagkrant van 2 oktober een pagina blanco, twee pagina's in de zaterdagkrant daags nadien en drie in de zondageditie van *Het Nieuwsblad*. Op maandag belooft de directie de ontslagen te 'bevriezen' en worden onderhandelingen met de personeelsdelegatie gestart.

Het evenement dat tijdens dit *annus horribilis* de meeste aandacht trok, is ongetwijfeld de Staten-Generaal van de Media die Vlaams minister-president Kris Peeters op 19 maart bijeenriep in het Astrid Hotel in Antwerpen. In zijn tussenkomst zegt VVJ-voorzitter Marc Van de Looverbosch zich niet van de indruk te kunnen ontdoen dat de financiële en economische crisis als alibi gebruikt wordt om herstructureringsplannen door te duwen die al langer in de kast zaten. Hij eist dat er een einde komt aan de onderbezetting van overwerkte redacties. De VVJ en de mediacentrales van ACV, ABVV en ACLVB publiceren een uitvoerige nota met desiderata.

Van zijn kant stelt Peeters rondetafelgesprekken in het vooruitzicht. Als eerste gesprekstema suggereert hij de aanpassing van het wettelijk beroepsstatuut van de journalist. Het enige min of meer concrete resultaat van de Staten-Generaal is de 250.000 euro extra die Peeters belooft voor het Fonds Pascal Decroos.

NIEUWS MAG IETS KOSTEN

Pol Deltour

Wetende dat een belangrijk deel van de toekomst op het internet ligt, hoe lukt de mediasector er dan in haar online nieuwsaanbod voldoende rendabel te maken om professionele redacties te kunnen betalen? Het is een vraag van méér dan honderd miljoen, waar talloze uitgevers en journalisten overal ter wereld zich momenteel het hoofd over breken. Voor journalisten is het vraagstuk niet neutraal: zij hebben veel belang bij een gemengde financiering van hun bedrijf, waarin naast de adverteerder ook de nieuwsconsument zijn centje bijdraagt.

Het klassieke antwoord op de financieringsvraag in de media-economie is gekend: een deel van je inkomsten haal je bij lezers, een ander deel bij adverteerders. Dat model heeft voor kranten en magazines vele decennia lang uitstekend gewerkt. Maar op het internet slaat het systeem tot dusver niet aan. Zeker niet bij de nieuwsconsument, die over zoveel informatiekanalen beschikt dat hij het nut van betalen ervoor niet langer inziet. Uitgevers rekenen voor de financiering van hun online-informatieaanbod dan maar op reclameinkomsten. Die worden overigens voor een belangrijk deel gerealiseerd via Google, dat nieuwsheadlines overneemt en doorlinkt naar de originele nieuwssites. Maar ook die haring brandt voorlopig niet echt. Adverteerders verdrinken op hun beurt in het informatiemoeras en zijn vooral op zoek naar heel directe manieren om consumenten te bereiken - iets wat de nieuwe digitale technologieën ook weer mogelijk maken. En dan laten de jongste reclamecijfers van *Standaard.be* en *HLN.be* wel een heropflakking zien - een gevolg van de stilaan weer opverende economie - dat maakt de recettes in kwestie niet minder precair. Hoe dan ook zijn ze onvoldoende groot om er journalistieke projecten mee op te zetten die het klassieke businessmodel wel kon dragen.

Meer dan ooit hebben mediahuizen er belang bij een gemengd financieringssysteem aan te houden. Dat geeft hen behalve extra inkomsten, een stabiliteit die reclamerecettes alleen niet kunnen bieden. Een uitstekende illustratie daarvan kregen we nog te zien in onze eigen Vlaamse printsector het afgelopen jaar. Zij puurt haar inkomsten grosso modo in een fifty/fifty-verhouding uit de lezers- en de reclamemarkt, en precies door de belangrijke buffer van de lezersmarkt werd ze door de jongste crisis niet helemaal onder de voet gelopen. Vergelijk met Amerikaanse kranten, die tachtig procent van hun inkomsten uit reclame halen en slechts twintig procent uit de lezersmarkt. Die sterke afhankelijkheid van het economische klimaat heeft op alle redacties in de VS tot ongeziene bloedbladen geleid.

Gratiscultuur

Zo'n gemengde financiering veronderstelt dus ook dat de nieuwsconsument gaat betalen voor online nieuws. Voorwaar een heikele klus. In de vijftien jaar dat het internet zich ontwikkelde, is daar een hele gratiscultuur ontstaan. Vooral jongeren kunnen zich nauwelijks voorstellen dat het ooit nog anders wordt. Pogingen die her en der werden gedaan om alsnog voor nieuws te laten betalen op het web, liepen veelal faliekant af. Daar kunnen ook alle Vlaamse uitgevers van meespreken. Toen hun nieuwssites betalend werden, liep het publiek zienderogen terug en haakten ook de adverteerders af. Sommigen hebben de gratiscultuur op het internet zelfs tot een filosofie verheven. Zo meent Chris Anderson, directeur van het magazine *Wired*, dat alle digitale activiteiten op zekere dag gratis zullen zijn. En ook Jeff Jarvis, mediagoeroe en beaat bewonderaar van Google, ziet geen enkel alternatief voor de kracht van gratis. Iemand vergeleek het laten betalen voor online informatie ooit met het zetten van een péage op de oceaan: compleet zinloos.

En toch kan het anders, ook daar zijn voorbeelden van. *The New York Times*, *The Wall Street Journal*, de *Financial Times*, *The*

Economist, in Frankrijk *Les Echos*: allen zijn ze kort geleden begonnen met (minstens belangrijke) delen van hun online-aanbod betalend te maken. Onderzoekers van de VUB stelden zopas vast, na een doorlichting van 87 krantentitels, dat de trend intussen heel West-Europa heeft bereikt. Ook Vlaanderen, waar *De Standaard*, *De Morgen* en *De Tijd* iets meer munt proberen te slaan uit hun internetaanbod.

De ban werd voor een goed deel gebroken door een opgemerkt coverartikel in *Time* van februari 2009. *How to Save Your Newspaper*, was de provocerende kop. De auteur, voormalig *Time*-uitgever Walter Isaacson, ziet een heldere oplossing: *Charge for it, a nickel at a time*. Kort daarna, in april, lanceerden drie Amerikaanse journalisten - niet toevallig zelf slachtoffers van de loodzware saneringen op krantedirecties - *Journalism Online*. Het project biedt kranten een handig systeem om de consument te laten betalen voor hun nieuwscontent. Honderden mediahuizen sprongen intussen op de kar.

Voorbij zomer liet plots ook Rupert Murdoch van zich horen. Dat kwaliteitsjournalistiek geld kost, en dat hij dan ook vanaf volgend jaar geld wil vragen voor het aanbod op zijn websites. Murdoch is op zich natuurlijk al niet de eerste de beste - in zijn mediaportefeuille News Corp. steken onder meer *The Times*, *The Sun*, *The Wall Street Journal*, Fox, Sky en Dow Jones. Maar de persmagnaat maakt zich tevens sterk dat ook andere uitgevers hun webinhoud tegen betaling zullen aanbieden. Die voorspelling won nog aan kracht begin september, toen voorwaar ook Google overstag bleek te gaan. Het bedrijf dat van gratis internet steeds zijn keurmerk heeft gemaakt, kondigde nu aan samen met de krantenuitgevers op zoek te willen gaan naar een geschikt betalingsstelsel voor online nieuws.

Dat er ook voor online informatie (iets) wordt betaald, kan alleszins ook principieel worden verantwoord. Dat nieuws komt nog altijd ergens vandaan, in casu dan van doorgaans hardwerkende journalisten en andere mediaprofessionals. Postmoderne denkers mogen dan nog zo luid roepen dat informatie gratis moet zijn, aan die informatie hangt wel degelijk een economisch kostenplaatje vast. Daar komt nog een belangrijke morele meerwaarde bij, die - groot woord - tevens de samenleving dient. Door journalistieke producten gratis weg te geven, degradeert men ze feitelijk tot bijkomstigheid in een louter commercieel geïnspireerd businessmodel. Door te laten betalen voor het nieuws daarentegen, getuigt men expliciet van de waarde die men er zelf aan hecht en vraagt men het publiek om die waardering te delen.

Kritische succesfactoren

Dat voor alle nieuws zomaar geld kan worden gevraagd, is daarmee niet gezegd. Bij Google waarschuwen ze al langer dat voor algemene informatie die iedereen heeft, de kassa nooit zal rinkelen. Vereist is met andere woorden dat het nieuwsaanbod in kwestie een duidelijk toegevoegde waarde heeft, bij voorbeeld in de economische sfeer. Dat vooral financieel-economische nieuwssites tot dusver rentabiliteit halen, bevestigt dat. Onderzoek heeft intussen ook uitgewezen dat mensen voor gespecialiseerde sport-sites best wel tol willen betalen. Vorige week nog raakte bekend

journalistiek ? (3)

dat enkele voormalige journalisten van *De Morgen* de nieuwssite *De Werktitel* aan het opbouwen zijn: niet met algemeen nieuws, maar met eigen, gedegen onderzoeksjournalistiek. En waarom aan de lezers ook geen bijdragen vragen voor het consulteren van het online archief van de krant? Ongetwijfeld is ook hier de toekomst aan een gemengd model: een deel van de site wordt best gratis weggegeven om lezers te lokken, maar voor echt toegevoegde waarde kan het rekenmachientje bovengehaald.

Er is een tweede succesfactor voor het betalend maken van internetnieuws: dat de nieuwsconsument de betalingen met het grootste gemak kan doen. Diverse onderzoeken wezen uit dat dit van groter belang is dan de prijszetting voor het online nieuws. Geen gesukkel dus met betaalkaarten en een opeenvolging van geheime (en op het gepaste moment onvindbare) geheime codes. Wel een eenvoudig betaalsysteem dat de consument met een simpele click toelaat om aan het nieuws te komen dat hij wenst. Het lijkt geen twijfel dat zo'n systemen snel werkelijkheid zullen zijn. Amazon bij voorbeeld komt met zijn nieuwe Kindle, die ook in Europa wordt verspreid, aardig in de buurt. Ook *Journalism Online* en Google komen wellicht heel binnenkort met platformen voor de dag. Al bij al ligt er al sinds enkele jaren een uitstekend model op tafel, met het microbetalingssysteem van iTunes. Overigens spreekt het voor zich dat de digitale technologieën ook een veelvoud aan abonnementen mogelijk maken, op een dan wel meer kranten of magazines.

Nog een derde, cruciale voorwaarde moet worden vervuld, willen de mediahuizen effectief lezersinkomsten halen uit hun online aanbod. Het gaat dan om een verscherpte strijd tegen internetpiraterij, of die nu van Google of van een blogger afkomstig is. Meer en meer gaan uitgevers beseffen dat ze te veel van hun content

cadeau hebben gegeven aan zoekmachines, aggregatoren en telecomoperatoren zoals Belgacom en Telenet. Natuurlijk genereert zo iets ook verkeer op de eigen redactiesites, met enige reclameinkomsten vandien. Maar almaar meer blijken die in het niets te verzinken bij de miljardenrecettes van de aggregatoren en operatoren zelf. Google en de klassieke media: *winner takes all*. Intussen is diezelfde zoekmachine voor zijn content tot en met afhankelijk van de klassieke media op het net. Zij staan garant voor hoog kwalitatief eten en drinken, Google zelf levert hoogstens *minute soup*. Almaar meer uitgevers willen dan ook boter bij de vis. Dat veronderstelt ook dat ze meer werk maken van de bescherming van hun auteursrechten en die van hun journalisten, telkens wanneer zo'n internetpiraat dan toch op hun content vegeteert.

Kwaliteitsnieuws

Of het zal lukken om lezers te doen betalen voor online nieuws, weet niemand zeker. Het risico dat nieuwsconsumenten massaal wegsurfen naar de gratis sites van aggregatoren, openbare omroepen of bloggers, is reëel. Nog reëler is de mogelijkheid dat een groep van hoger opgeleide en vermogende burgers bereid zal blijken om te betalen, en de andere groep het bij de gratis sites zal houden. Het is zeer de vraag of zo'n segregatie geen democratisch deficit in zich draagt.

Toch moet er iets gebeuren. In de eerste dagen van het internet en de bijhorende gratiscultuur, begingen alle uitgevers de oerzonde om hun eigen nieuwscontent gratis te grabbel te gooien. Nu is er durf nodig om tegen dat tij in te gaan en het publiek te vragen om toch weer te betalen voor nieuws. Met één kernargument moet dat nochtans lukken: wij leveren kwaliteitsnieuws. En we doen dat dankzij de professionele journalisten die keer op keer weer achter dat nieuws aangaan.

7DE VVOJ-CONFERENTIE ONDERZOEKSJOURNALISTIEK - 27 en 28 november 2009 Utrecht

De VVOJ Conferentie Onderzoeksjournalistiek 2009 op 27 en 28 november in Utrecht doet meer met minder!

Vind meer informatie, meer cijfers, meer bronnen, meer ideeën. In minder tijd, met minder kosten en minder ergernis.

Laat je inspireren door collega's uit binnen- en buitenland; leer nieuwe en efficiënte onderzoekstechnieken van de besten in het veld; reflecteer op de stand van het vak en de staat van de journalistiek; ga in discussie met collega's die de krimpende budgetten en toenemende werkdruk weten te pareren.

Neem deel aan diverse 'stoomcursussen' en maak al na één ochtend of middag van spreadsheets, databases en grote hoeveelheden data unieke journalistieke verhalen.

- > Keynote speeches van Meirion Jones (BBC Newsnight) en Mark Lee Hunter (Insead).
- > Masterclass 'narrative journalism' onder leiding van Mark Kramer (ex-Nieman Conference on Narrative Journalism).
- > Trainingen van internationale experts als Mike Schrenk, Ulf Grüner, James Ball en Marcus Geers.

Workshops over journalistiek onderzoek naar de kredietcrisis; het omgaan met spindoctors; 'activistische' onderzoeksjournalistiek; aantrekkelijk presenteren van verhalen op papier, in beeld, en (met de nieuwste programma's) op het web; samenwerken met binnen- en buitenlandse collega's.

Trainingen o.a. in Excel en Access, crossmediaal werken, veilig en zonder sporen zoeken op internet, gebruikmaken van sociale netwerken, archiefonderzoek, zoeken in CBS en Kadaster databases.

Locaties: Academiegebouw en Hogeschool Utrecht Faculteit Communicatie en Journalistiek te Utrecht.

De stad Utrecht biedt op vrijdag een welkomstreceptie aan. Aansluitend wordt tijdens een feestelijk diner in de Geertekerkerk de Loep 2009 uitgereikt; de VVOJ-jaarprijs voor onderzoeksjournalistiek.

Kosten all-in: WOJ-leden 195€, niet-leden 390€, journalistiekstudenten €99 (excl. diner)!

Aanmelden (tot een week van tevoren) op www.vvoj.nl en www.vvoj.be (klik door naar 'Conferentie') en op de conferentie zelf aan de zaal.

Inlichtingen? secretariaat@vvoj.nl of (+31) 30 219 3011

DEZE CONFERENTIE WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

JOURNALISTENJOGGING

5 of 12 km

11.11.2009 - Tervuren

Op woensdag 11 november 2009 vindt in Tervuren de jaarlijkse jogging voor de Belgische pers plaats.

De journalistenjogging maakt opnieuw deel uit van de 11.11.11-Solidariteitsjogging in Vossem (Tervuren). De organisatie is in handen van het lokale Actiecomité 11.11.11. Meelopen scherpt dus niet enkel de persoonlijke conditie aan, het dient tegelijk een goed maatschappelijk doel.

Kunnen deelnemen aan de persjogging:

1. Beroepsjournalisten (op voorlegging van hun journalistenkaart)
2. Persmedewerkers (woordvoerders, commerciële medewerkers, layouters, freelancers, drukkers, kortom iedereen die werkt voor een mediabedrijf)

Parcours: keuze tussen een afstand van 5 kilometer en een van 12 kilometer. Het licht glooiende parcours loopt door het prachtige park van Tervuren en de omliggende bossen.

Datum: 11 november 2009

Vertrek: 14u30

Adres: Dorpstraat 38 - 3080 Vossem
(vlakbij de kerk in het centrum van Vossem)

Kleedkamers en douches beschikbaar

Inschrijvingsgeld: 6 euro

Voor de pers is een aparte inschrijvingsstand voorzien vanaf 13u30.

Er worden geen prijzen uitgedeeld aan de meet.

Wel wordt per afstand en ook voor de persmensen een afzonderlijk klassement opgemaakt. De resultaten worden verwacht tegen 17u.

Persmensen worden dus opgenomen in het algemene klassement en in een afzonderlijke uitslag.

Na de aankomst: gezellig samenzijn en drink.

Meer info:

Luc Blyaert (luc@blyaert.be), Jan Margot (jan.margot@belgacom.be),
Michel Lauwers (m.lauwers@lecho.be) of Marleen Finoulst (marleen.finoulst@bodytalk.be)
www.joggings.be

met steun van de VVJ -

VLAAMSE
VERENIGING VAN
JOURNALISTEN

Mens achter het nieuws

HILDE SABBE (HLN): 'COLUMNISTIEK IS EEN VAK APART'

Mark Vlaeminck

"In tegenstelling tot in onze buurlanden wordt het schrijven van een column in de Vlaamse pers niet op zijn juiste waarde getaxeerd." Wie het zegt, heeft recht van spreken: het gaat om Hilde Sabbe van *Het Laatste Nieuws*, een van de bekendste columnistes van Vlaanderen. Als journalist heeft Sabbe inmiddels een lange staat van dienst en beschikt ze over een navenante ervaring. Van opleiding is ze germaniste, en haar eerste baan was er ook een als lerares. "Maar dat was duidelijk niet mijn eindbestemming", zegt ze. "Het te regelmatig en voorspelbare leventje van een onderwijsmens lag me niet. Dan werd ik liever journalist, ook al had ik er begot geen idee van hoe je in dat vak terecht kon komen. Ik heb dan maar de originele beslissing genomen om zelf een *annonce* te plaatsen in *Knack*. Iets in de zin van 'jonge lerares zkt werk in de pers'.

Het werd regionaal correspondent voor Kortrijk en omstreken bij *Het Nieuwsblad*. "Ik stond er onder de hoede van een oudere collega die vond dat vrouwen in de journalistiek niets te zoeken hadden", vertelt Hilde. "Hij hield me dan ook zo ver mogelijk van alle nieuws weg. Maar ik hield vol en zo kon ik overstappen naar de nationale redactie van *Het Nieuwsblad* in Groot-Bijgaarden." Daar ging ze deel uitmaken van de redactie K&L. De K stond voor cultuur in de tijd dat dat woord nog met een k werd geschreven en de L was de afkorting van Lifestyle.

De samenwerking met *Het Nieuwsblad* bleef niet duren en Sabbe trok naar *De Morgen*. Waar ze opnieuw een jaar of vijf later een aanbod kreeg van *Het Laatste Nieuws*. "Ik zei ja en zit daar nu nog."

Bij de lezers en lezeressen van *HLN* is Sabbe op de eerste plaats bekend van haar columns. Elke dinsdag en donderdag in de dagkrant en op zaterdag in het weekendmagazine *Nina*. Daarnaast geeft ze wekelijks haar visie op een actueel onderwerp in *Eigen Kijk*. "En als kroonprins Filip op een handelsmissie naar het buitenland gaat, dan ga ik mee. Maar de column is mijn eerste taak."

Een column (*m.;*-s), zegt Van Dale, is een *regelmatige (min of meer kritische en op een vaste plaats verschijnende) bijdrage aan een krant of een weekblad, meestal ondertekend,*

en een specifiek domein van het maatschappelijk leven becommentariërend of afwisselend de meest gevarieerde onderwerpen behandelend. Waar de column aanvankelijk een zeldzaam en gekoesterd journalistiek kleinood was, waarmee spaarzaam werd omgesprongen, maken we de jongste jaren in de Vlaamse pers een inflatie en daardoor een devaluatie mee van het genre. Het aantal columns en columnisten is nauwelijks nog bij te houden en dat heeft zo zijn negatieve invloed op de kwaliteit.

Hilde Sabbe: "Vraag me niet aan welke voorwaarden een column moet voldoen om een goede column te zijn, maar ik besef wel dat onder het etiket column ook veel rommel verschijnt. En het is niet omdat je een roman kan schrijven, dat

je ook een column uit je tekstverwerker krijgt. Dat de column niet naar zijn juiste waarde wordt geschat, blijkt ook uit de omstandigheden waarin veel columnisten moeten werken. Zo van 'maak eerst maar een serieuze reportage of een groot interview en schrijf dan nog eens gauw een column'. In landen met een degelijke journalistieke traditie gaat het er anders toe. In Engeland staat een gerespecteerde columnist minstens op het niveau van een sterreporter, en dat uit zich ook in de beloning. In Nederland moest Simon Carmiggelt zich niet eens op de redactie laten zien. Hij werd betaald om heel de dag op een terrasje te zitten en naar de mensen te kijken en daar dan een column over te schrijven."

De stiefmoederlijke bejegening belet niet dat Hilde Sabbe haar werk graag doet. "De onderwerpen liggen in het leven van elke dag zo voor het grijpen. Alleen jammer dat ik bepaalde situaties niet kan onderbrengen in

een column, omdat ik dan de privacy van sommige mensen zou schenden. Ik krijg wel veel reacties op mijn teksten. Meer van vrouwen dan van mannen overigens, hoewel mannen dan weer meer reageren op mijn *Eigen Kijk*. Zeker als ik daar standpunten inneem die radicaal indruisen tegen die van het Vlaams Belang. Want voor de aanhangers van het gedachtegoed van die partij ben ik nog altijd de schietschijf. Ik schrik al lang niet meer van naamloze brieven die mij uitschelden voor slet."

(Foto Sigfried Eggers)

'JOURNALISTEN ZIJN HANDIGE ROMANPERSONAGES'

Marleen Sluydts

In een thrillerreeks die intussen zes afleveringen beslaat, vertelt gewezen hoofdredacteur van *Het Belang van Limburg* Roger Schoemans over het leven en werk van fotojournalist Geo Joosten. "Een streeknieuwsfotograaf staat zowat op de laagste trede van de pershiërarchie, maar hij is het wel die bij het nieuws ter plekke is."

De Journalist: Na een hele rits jeugdboeken schrijft u nu ook thrillers voor volwassenen. Vanwaar die omschakeling?

Roger Schoemans: Dat is de schuld van mijn vrouw. Na het lezen van een populaire Vlaamse thriller, waarvan ik de auteur niet zal noemen, vroeg ik me luidop af waarom zoveel mensen vrijwillig een verhaal lezen dat zo stuntelig geschreven is en vol clichés en kartonnen personages steekt. Mijn vrouw zei dat ik dan zelf maar een thriller moest schrijven. Dat werd *Penetraties*, het eerste boek in de Geo Joosten-reeks. Aanvankelijk wou ik het niet uitgeven, omdat het om een grap ging, maar mijn vrouw vertelde het aan een collega-journalist die vervolgens een uitgever op me af stuurde. Toen kon ik moeilijk nog weigeren. Omdat ik me erg geamuseerd had met het schrijven van dat boek, ben ik met die reeks begonnen. Ik laat me inspireren door reële gebeurtenissen, maar meng die dan met een grote dosis fantasie en satire."

Is boeken schrijven makkelijker of moeilijker dan artikels schrijven?

Makkelijker. Journalistieke teksten moeten altijd beknopt zijn, ze moeten in een bepaald formaat passen. In boeken heb je veel meer vrijheid, het nadeel is alleen dat je er veel langer over doet. Ik let er wel op niet te veel achtergrond te geven en mij niet te verliezen in feiten en weetjes. Ik wil een boodschap meegeven, maar dan niet op een ernstige manier.

U hebt zelf heel uw leven als journalist gewerkt. Zijn uw thrillers ook autobiografisch?

Niet uitdrukkelijk. Ik heb er natuurlijk wel eigen ervaringen in verwerkt en de karakters zijn grotendeels gebaseerd op bestaande mensen. Maar journalisten zijn nu eenmaal handige personages. Ze komen overal en ze hebben een bepaalde manier van denken. Ze zijn geen speurders, maar getuigen. Mensen vertrouwen hen meer dan het gerecht of de politie. Joosten is gewoon een man die zijn werk wil doen en er ook liefst wat geld mee verdient. Hij wordt bijgestaan door Piet Schraepen, het typevoorbeeld van de verslaggever die achter de feiten aan gaat.

Ik koos wel specifiek voor een streeknieuwsfotograaf, omdat die de op één na laagste functie in de pershiërarchie heeft. Nochtans is hij degene die aanwezig is op de plek waar het nieuws zich afspeelt en daar heb ik veel respect voor. Tegenwoordig is er nog maar één reporter die voor de krant een hele streek moet bewaken en op de koop toe zelf foto's neemt. Het gevolg is dat hij nauwelijks nog vanachter zijn bureau kan komen. Maar zo heeft hij geen netwerk meer en valt er veel nieuws door de mazen van het net. Resultaat is dat de hoeveelheid en de kwaliteit van het nieuws achteruit gaan. De gevolgen van de huidige evolutie zullen trouwens in mijn volgend boek aan bod komen.

U bent vaak ook niet mals voor de chefs, die veel druk op de journalisten leggen en zich schikken naar de wensen van de aandeelhouders en adverteerders.

Ik heb zelf op alle niveaus van een krant gewerkt, van gewone reporter tot hoofdredacteur. Na vier jaar in die laatste functie ben ik freelancer geworden, omdat de stress me te veel werd. Ik heb dus tot op zekere hoogte wel begrip voor de moeilijke positie van een chef of hoofdredacteur. Je moet soms harde beslissingen nemen. Maar de juiste prioriteiten moeten voorop blijven staan: je moet schrijven voor je lezers en je moet dat op een ethisch verantwoorde manier doen. Advertenties zijn nodig en hebben hun plaats in de krant, maar ze mogen geen effect hebben op de redactionele inhoud.

Georgios Terzis (ed.) European Media Governance Intellect Books

Dit werk over Europese mediapolitiek valt uiteen in twee afzonderlijke boeken: *The Brussels dimension* en *National en Regional Dimensions*. In het eerste worden diverse thema's aangepakt, waarover telkens enkele Europese verenigingen aan het woord komen. Zo komt in het hoofdstuk *Journalism & Scriptwriting* de EFJ (Europese Federatie van Journalisten) aan bod. Elke vereniging legt uit wat haar werking precies inhoudt, wat haar belangrijkste aandachtspunten zijn en wat er op Europees niveau al ondernomen werd om de belangen van haar leden te verdedigen.

Het boek wil in de eerste plaats een overzicht bieden en levert daardoor kurkdroge lectuur op. Maar voor zij die inzicht willen krijgen in de vertegenwoordigers van de media op Europees vlak, biedt het een nuttig uitgangspunt. Wie de doelstellingen van de verschillende verenigingen met elkaar vergelijkt, ontdekt bovendien al vlug dat de belangen van de krantenuitgevers niet noodzakelijk overeenkomen met

die van de journalisten en al evenmin met die van de adverteerders.

Het tweede boek biedt naast een schets van het Europese mediabeleid een overzicht van de mediatendensen per land en per organisatie-model. Zo wordt België ondergebracht bij de *Democratic Corporatist Media Model Countries*. Aan Els De Bens werd gevraagd voor ons land het medialandschap in kaart te brengen. (MS)

De uitgever aan het woord. 2009

Thaesis

Voor het zesde jaar op rij wordt ons een blik gegund in de Nederlandse uitgeverwereld. Via een enquête werden verschillende uitgevers gepolst naar de opvallendste evoluties van het voorbije jaar en hun vooruitzichten voor de toekomst. Onder meer het uitgeven van kranten en tijdschriften komt daarbij aan bod. Veel wijzer wordt de lezer van dit boek nochtans niet. Hooguit word je deelachtig aan de immense onzekerheid van de Nederlandse uitgeverwereld over de mediatoekomst. Als extraatje presenteert het boek

MEDIAKRITIEK MET EEN DONKER RANDJE

Pol Deltour

Mediakritiek heb je in alle maten en soorten. Sommigen vinden de journalistiek van tegenwoordig te oppervlakkig en braaf, anderen vinden ze te kritisch en zelfs negativistisch. Soms hoor je dat ons nieuwsaanbod er op vooruit is gegaan, dan weer klinkt het dat commercialisering en concentratie juist nefaste gevolgen hebben voor de kwaliteit. Er zijn er die de Vlaamse pers te rechts vinden, en sommigen menen dat er een groot links complot achter zit...

In die zin is het verzamelboek **Media & journalistiek in Vlaanderen kritisch doorgelicht** – onderkop **Media kunnen uw gezondheid ernstig schaden** – min of meer geslaagd te noemen. Samenstellers Johan Sanctorum (filosoof en publicist) en Frank Thevissen (sinds zijn ontslag als hoogleraar communicatiewetenschappen aan de VUB actief als communicatie-adviseur) verzamelden een schare van veertien min of meer bevoorrechte waarnemers als co-auteurs rondom zich. Dat levert een bonte bloemlezing op van kritiek op zowel algemene evoluties in het nieuws als individuele journalisten in het bijzonder.

Dat de kritiek uit zoveel hoeken komt, maakt het moeilijk om er algemene lijnen in te trekken. Toch komt een thema meer dan andere terug: de (te innige) verstrengeling tussen politiek en pers. Vooral de vorige paarse regering krijgt het te verduren, net zoals de liberale en socialistische politici die er deel van uitmaakten. Zo rekent Roger Van Houtte onder de sprekende titel *Voltooide zuivering af* met Steve Stevaert (sp.a), die hem zijn ontslag bij *Gazet van Antwerpen* zou hebben gekost. De *Gazet* zelf motiveerde het ontslag overigens met de reden dat Van Houtte 'te dicht' bij VB-politica Marie-Rose Morel zou hebben gestaan.

Soms kleurt dit boek enigszins donker af. Zowat de helft van de auteurs maakt er geen geheim van dat ze de Vlaamse pers vandaag 'te links' vindt, en stoort zich expliciet aan het *cordon médiatique* rond het Vlaams Belang. Onder meer Johan Sanctorum, een van de dragers van het boek, laat zich

in dat verband goed gaan. Zijn analyses smaken wel heel verzuurd, en hij eindigt dan ook met een anti-conclusie waar niemand iets mee opschiet.

Andere geluiden zijn er gelukkig ook. Van Jef Lambrecht onder meer, met zijn overtuigende pleidooi voor beter uitgeruste en onafhankelijke redacties. Ook Carl Devos, gekend politoloog uit Gent, slaat nagels met koppen. Natuurlijk heeft de commercialisering voor problemen gezorgd en staan sommige journalisten te dicht bij de macht, aldus Devos, "maar gelukkig gaat er nog altijd meer goed dan fout".

Eén bijdrage staat volledig haaks op de rest: die van Sigfried Bracke, voormalig VRT-hoofdredacteur. Hij betoogt dat kranten en omroepen nooit beter presteerden dan vandaag. Met dank aan Christian Van Thillo, VTM, Bert De Graeve en Piet Van Roe, die alle media zover hebben gekregen dat ze zich eindelijk door cijfers en marketeers lieten inspireren. De vraag rijst wat Sigfried *is er een probleem?* Bracke doet in dit boek. Tenzij de samenstellers natuurlijk de bedoeling hadden het anti-mediaklimaat in Vlaanderen nog enigszins op te voeren.

Johan Sanctorum en Frank Thevissen (eds)

Media & journalistiek in Vlaanderen kritisch doorgelicht. Media kunnen uw gezondheid ernstig schaden

Van Halewyck

nog twaalf interviews met Nederlanders in het buitenland over de mediaontwikkelingen in diverse landen. (MS)

Tim Trachet

Het drama van Abbeville

Houtekiet

Bij het uitbreken van WO II werd in de chaos van die eerste dagen ook een groot aantal verdachte mensen opgepakt in België. Het ging om ingeweken Duitsers en vermoedelijke spionnen, maar ook om communisten en joden. Een kleine tachtig mensen uit die groep werd naar Frankrijk overgebracht, waar in de paniek naar aanleiding van een Duits bombardement haastig werd overgegaan tot de executie van een derde van hen. Bekendste dode is ongetwijfeld Verdinaso-leider Joris Van Severen.

In het verlengde van een tv-documentaire in 2007, bleef *Canvas*-journalist Tim Trachet zich in het onderwerp verdiepen. Het resultaat is een boeiende reconstructie van wat er zich die fatale dag precies heeft afgespeeld, met aandacht voor het lot van elk individu en een uitgebreid overzicht van

de aanleiding en de afloop van het drama. (MS)

Gust Verwerft

De moordenaars onder ons

Standaard Uitgeverij

In zijn reeks boeken over assisenzaken publiceerde Gust Verwerft (65 intussen) zopas dit werk met zes aangrijpende verhalen over de hel op aarde, ontketend door op het eerste gezicht heel gewone mensen. In het voorwoord brengt de schrijver zijn bekende geschut in stelling tegen de doodgravers van het hof van assisen: "Ze hebben nooit één voet in zo'n rechtszaal gezet!"

Voor journalisten zijn de bespiegelingen in het nawoord zeker de moeite waard. Gust heeft het over "de waan van de dag", over "de terreur van de onmiddellijkheid, waarin niets meer mag bezinken". Het slot klinkt een beetje zoals Clint Eastwood: "Zolang ik er de kracht voor heb zal ik niet buigen voor geweld en smeerlapperijen. Wie aan mijn kinderen en kleinkinderen raakt en niet door onze justitie gestraft wordt, die zal ik zoeken en die zal ik vinden." (JB)

Elke Mussche (*Het Nieuwsblad*):

'Mijn ultieme ambitie is hoofdredactie'

"Het klinkt misschien luguber maar het leukste wat ik tot nu toe gedaan heb, is een reportage over kinderlijkjes in Duitsland. Ik herinner het me nog goed. Ik zat wat te suffen aan mijn computer en wist niet wat ik die dag zou doen. Mijn chef vroeg of ik Duits sprak. En of ik een auto had. Of ik dan alstublieft meteen naar Duitsland kon vertrekken. In een diepvries waren drie babylijkjes gevonden. Een vrouw werd ervan verdacht haar zwangerschappen te hebben verborgen en de borelingen te hebben vermoord. Het eerste wat ik dacht, was: *Shit, ik heb geen andere kleren bij. En geen tandenborstel.*"

Elke Mussche (28) draagt een trenchcoat en is hoogblond. Maar het Kuifje in haar vroeg zich die dag in 2007 vooral af wat ze in Duitsland ging doen. En of ze er wel zou geraken.

Aan je computer zitten 's morgens en enkele uren later in het buitenland achter een verhaal aanzitten. Een slaappleaats moeten regelen in het hol van Pluto. "Maar eerst dat stuk zien door te sturen met een oude gsm en een laptop. Proberen uitvlooien waar die gsm precies moet liggen zodat de laptop het infrarood oppikt. Tot bleek dat het hotel zodanig ge-

bunkerd was dat er niet eens ontvangst was. Dus ook geen internet om alles te checken. Ik besloot toen alles door te bellen en te dicteren aan een stagiaire op de redactie. Toen ik daar zat, vond ik dat de essentie van journalistiek bedrijven."

Anderhalf jaar nadat ze vast in dienst kwam bij *Het Nieuwsblad* is *BIZ* het stukje van de krant waar Mussche vast aan verbonden is. Haar vaste stek heeft vandoen met *light* economie en consumentennieuws. En daar gaat ze nog zelden buiten. "Een nadeel van specialiseren is dat je vizier erg verkleint. Als beginnend journalist is het net leuk verschillende dingen uit te proberen. De boer op gaan om reportages te doen. Soms vind ik het jammer dat ik dat niet echt meer doe. Anderzijds bouw ik expertise op die ze me

niet meer kunnen afnemen. Want op 'algemeen' was ik soms gefrustreerd toen ik voelde dat ik met meer kennis van zaken en meer tijd betere stukken had kunnen afleveren."

"Op mijn achttiende geloofde ik dat politieke wetenschappen de beste weg was richting journalistiek. Ik dacht daarenboven dat alle kranten me zouden komen smeken voor hen te schrijven. Alleen bleek dat niet het geval. Een studiekeuze is op die leeftijd niet altijd op objectieve criteria gebaseerd." Ze glimlacht.

Vier jaar pendelen tussen Mendonk en Gent later, was Elke Mussche de busritten moe, had ze een diploma op zak en wou ze op eigen benen staan. Ze zocht een job om de huur te betalen. De journalistiek zou wel volgen. Van de schoolban-

(Foto Carol Verstraete)

ken ging het recht naar de enige stoel van een CM-kantoorje in Nieuw Gent. Geen welstellende buurt, maar wel 121 nationaliteiten rijk en levenservaring voor het oprapen. "Voor een meisje dat uit een dorp van drie straten groot kwam, was dat een shock. Pure miserie. Nu besef ik dat ik dankzij die ervaring veel voor heb op sommige van mijn leeftijdsgenoten. Na enige tijd merkte ik dat ik een radar ontwikkelde. Je krijgt mensen voor je die zeggen wat ze moeten zeggen om aan geld te komen. Soms pluis je dingen uit en kom je er achter dat bepaalde dingen niet kloppen. Dan moet je op een diplomatische manier kwijt dat hun verhaal geen steek houdt. Had ik al een journalistiek instinct of ontwikkelde die intuïtie zich door mijn CM-werk? Dat weet ik niet. Ik babbelde graag een hele dag met mensen, daar in mijn kantoorje. De administratieve kant van de zaak was een ramp. Na een jaar

In de reeks Damesdubbel roert Katrien Bruyland maandelijks in de ziel van een paar vrouwelijke collega's, telkens een redacteur en een beeldjournalist. Dit keer: Elke Mussche en Carol Verstraete.

teur worden. Denk ik soms.'

kreeg ik een vast contract aangeboden. Daar heb ik vriendelijk voor bedankt."

Vervolgens werd Mussche privé-chauffeur, nog later ging ze poetsen in een tattoo shop. "Mijn allerergste job was teruggekomen post van een postorderbedrijf sorteren: plastic scheiden van papier." Het papier beet op een andere manier. Na drie jaar had ze genoeg verdiend voor een extra jaar masterclass journalistiek aan Erasmushogeschool. "Die opleiding was nodig. Ik had een paar halfslachtige en brave pogingen tot solliciteren ondernomen. Na drie jaar rotjobs had ik niet veel vertrouwen meer in mijn intellectuele capaciteiten. En al zeker niet om een krantenredactie binnen te stappen en te zeggen: "Ik ben Elke. Mag ik voor u werken?" Intussen had ik tijdens de opleiding aan Erasmushogeschool beter leren schrijven en kon ik via een docent als freelancer aan de slag bij *De Morgen*."

"In 2007 ging ik in het kader van mijn opleiding drie maanden stage lopen op de buitenlandredactie van *De*

Standaard. Dat was voor mij het summum. Het belangrijkste wat ik er leerde, was interviewen. In het begin was ik enorm beleefd en durfde ik mijn gesprekspartner niet te onderbreken. Ik vond het beangstigend dat collega's me konden horen vragen stellen aan de telefoon. Gelukkig, want ze hebben me toen een en ander bijgeleerd. Teksten sexy maken, nog zoiets. Op school hadden we dat niet geleerd. Corry Hancké gaf de meest praktische tips om een artikel sterk in te leiden en de lezers meteen mee te nemen in een verhaal."

"Tijdens mijn stage leerde ik Michel Vandersmissen en Guy Franssen kennen. Toen zij verhuisden naar *Het Nieuwsblad* hoorde ik dat op de redactie plaats was voor een eindredacteur. Na drie maanden op de regio bleek dat ze nog een journalist zochten voor 'algemeen'. Dat was wat ik wou. Alleen was me niet meteen duidelijk welke verhalen ze precies zochten. Mijn hoofd zat nog vol thema's waarover ik had geschreven bij *De Morgen* en *De Standaard*. Ze waren te ver van mijn bed voor *Het Nieuwsblad*. Op een dag kwam ik in contact met een aantal asielzoekers en dacht ik: 'Die verhalen moeten in de krant.' Ik kwam op de redactie en het enige wat ze vroegen, was: 'Hoeveel doden zijn er?' En ik: 'Geen.' Het antwoord luidde: 'Elke, minstens twee doden. Dan komen ze in de krant.'"

"Het meest gefrustreerd was ik tot nu toe over een verhaal dat ik schreef in het kader van een boerenbetoging. Boeren moesten meer betalen om hun dieren te kweken dan ze er voor kregen. Ik maakte een reportage bij een boer die daar iets had op gevonden door zijn eigen varkens te slachten en zelfs een slagerij was begonnen. Ik had een goed verhaal voor de 2-3 en er waren sterke foto's van de kinderen van

het gezin en hun varkens. Ik moest alles alleen nog doorsturen ter inzage. Om halfnegen trok die boer zijn staart in. Hij vroeg me zoveel dingen te veranderen dat mijn verhaal was ineengezakt als een pudding. Ik begon op hem in te praten maar hij werd enorm kwaad en dreigde uiteindelijk met een rechtszaak. Ik voelde me toen echt bedreigd. Achteraf vraag je je dan af wat je had kunnen doen om te vermijden dat mensen hun eigen woorden op papier ineens zo confronterend vinden. Nu weet ik dat je dat niet kunt. En ik had nog zo hard gewerkt om dat stuk op tijd klaar te hebben. Ik heb die avond eens hard gevloekt. En gedacht: 'Nu moet ik een pint hebben.'"

Zolang ze het zich herinnert, maakt ze al kranten. Voor wie er na het verhaal over de babylijkjes nog aan twijfelt dat Elke Mussche een morbide trekje heeft: als kind schreef ze in *Mijn Krant* over dode kippen. "Het zat er al heel vroeg in", lacht Mussche. "Mijn ultieme ambitie is hoofdredacteur worden. Denk ik soms. Als je onze kranten bekijkt, kun je er niet naast kijken: op *Le Soir* na heeft geen enkele krant

een vrouwelijke hoofdredacteur. Is dat niet wat vreemd? Mogen kranten niet meer van mening verschillen? Diversiteit is goed voor een krantenlandschap. Ik vind het trouwens belangrijk dat er zoveel mogelijk verschillende kranten blijven bestaan."

"Ik weet niet of ik in de wieg gelegd ben om hoofdredacteur te zijn. Ondertussen wil ik een zo goed mogelijke journaliste zijn. Na nog geen twee jaar heb ik nog veel te leren. Als journalist maak je niet echt promotie. Je blijft zitten. Of je wordt ontslagen." Ze grijnst als ze dat zegt.

"Er zijn zaken die maatschappelijk veel relevanter zijn dan waar men zich nu in de kranten mee bezighoudt. Onderwerpen waar ik liever zou over schrijven. Er is zoveel om over te schrijven dat echt iets te betekenen heeft. Jongeren en samenlevingsproblemen, bijvoorbeeld."

Jongeren lezen nog nauwelijks kranten. En als consumenten betalen ze niet meer voor nieuws. Van welke krant wordt Elke Mussche straks nog hoofdredacteur? "De toekomst van de traditionele krant ziet er inderdaad niet zo rooskleurig uit. Alleen kent niemand een antwoord op de vraag hoe het verder moet. Altijd wordt dan gezegd dat mensen nood zullen blijven hebben aan gecontroleerde informatie die geproduceerd wordt door vakmensen. Als dat zo is, hoe komt het dan dat alle kranten ter wereld de grootste kwakkels blijven overnemen? De meest onwaarschijnlijke berichten, die achteraf niet waar blijken te zijn. Als wat we schrijven niet klopt, is de inhoud niet langer een argument voor het behoud van kranten."

Katrien Bruyland

'Het is belangrijk dat er zoveel mogelijk verschillende kranten blijven bestaan.'

Carol Verstraete portretteerde Elke Mussche 'Ik hang mijn camera niet aan de haak'

"Voor ik begon te werken voor een agentschap dat een contract had met *Het Laatste Nieuws*, had ik nog nooit van die krant gehoord. Thuis lazen we *Het Nieuwsblad*. Toen ik hoorde dat ze iemand zochten bij *De Gentenaar*, begon ik daar op de regio Gent en Meetjesland. Nadat *Het Volk* en *Het Nieuwsblad* werden samengevoegd, vroegen ze mij of ik geen zin had om de regio Dender te doen."

Wie Carol Verstraete (40) vraagt hoe lang ze voor *Het Nieuwsblad* regionaal persfotograaf was in het land van Geraardsbergen tot Buggenhout, krijgt een antwoord als was de Poperingse een geboren Aalsterse: "Acht carnavalstoe-ten."

Tot vorig jaar in december. Toen kregen de persfotografen die werkten voor de regionale edities van *Het Nieuwsblad* te horen dat journalisten zelf foto's zouden gaan maken. "En dat wij konden beslissen of we zouden werken aan zestien euro per foto. Ik antwoordde dat ik dat weigerde. Zelfs aan het oude tarief moest ik elke maand honderd foto's publiceren om rond te komen. Zes dagen op zeven werken. Ik had toen al beslist dat niet de rest van mijn leven te zullen doen. Een mobilisatie van persfotografen heeft toen niets opgele-

verd. Ik merkte daarna dat mijn factuurbedrag elke maand halveerde. De evolutie van de fotolijn was ook opvallend. Mensen die *Het Nieuwsblad* kopen, doen dat nochtans met een reden. Anders zouden ze *Het Laatste Nieuws* lezen."

'*Geen gratis fotografie*'. Met die pancarte stond Carol Verstraete vechtlustig op de cover van het februari-nummer van *De Journalist*. Negen maanden later heeft ze last van landziekte. "Als je pas drie weken op zee hebt gezeten, sta je te wiebelen op je benen wanneer je aan land komt." Begin dit jaar las de fotografe een advertentie waarin een 'avontuurlijke medewerker/ster voor de Noordzee' werd gezocht. Voor de kust van Borkum, in het Duitse deel van de Noordzee, rijst het windmolenpark Alpha Ventus binnenkort uit de zee op. "Ik werk nu in shifts van weken op de Buzzard, het ponton vanwaar de werken plaatsvinden. Ik doe er de was, de afwas, ik poets en kook. En ik neem foto's. Ik vind mijn beelden goed. Hopelijk kan ik mijn reeks verkopen aan iemand die vindt dat ik meer kan dan voor de regio werken. Ik hang mijn camera niet aan de haak." De fotografe schaterlacht: "Er staat misschien weinig op mijn bankrekening maar ik ben rijk vanbinnen!"

(KBr)

(Foto's Carol Verstraete)

Grote laptop die het een dag uithoudt

Voor netbooks en kleinere laptops begint het langzaam normaal te worden dat ze het een halve tot hele werkdag op één batterij kunnen volhouden. Maar voor een doorsnee laptop is dat nog eerder uitzondering. Met de **EasyNote Butterfly m** heeft **Packard Bell** een toestel uit dat op één volle batterij tot acht uur aan de slag kan blijven. In de praktijk hangt het er sterk van af wat je er allemaal mee doet, maar ook bij onze test hield het toestel het toch een kleine werkdag uit. Je moet het toestel daarvoor wel met de Powersafe knop op de spaarstand zetten.

Met een 15,6 inch breedbeeldscherm is de Butterfly m zeker nog niet enorm groot, maar voor doorsnee werk is het scherm zeker voldoende. Zeker om teksten te schrijven is een breedbeeldscherm op zich niet enorm praktisch, maar je kunt er wel twee vensters naast elkaar op openen.

Een voordeel van zijn breed uitgevallen postuur is dat dit toestel een heel comfortabel toetsenbord heeft. De toetsen hebben niet veel profiel, maar zijn wel groot. Handig is zeker ook dat er een apart numeriek toetsenbordje is, en dat er ook weinig toetsen zijn met dubbele functies.

Voor een dergelijk toestel is de Butterfly m nog heel draagbaar: hij is vrij dun en vooral met slechts 2,5 kilo relatief licht.

Prijs: 799€

www.packardbell.be

Klein werkpaard

Om onderweg gewoon op de hoogte te blijven van je e-mails en andere berichten, hoef je uiteraard geen notebook meer mee te hebben. Een smartphone is dan meer dan genoeg. De **Nokia N97** is zo een toestel, maar dan wel een waar je nog flink wat meer mee kan dan alleen e-mail lezen. Dankzij het uitklapbare toetsenbord kan je ook vrij makkelijk e-mails, sms berichten of korte notities schrijven. De toetsen zijn uiteraard klein, maar eens je er aan gewend bent, tikken ze vrij goed. Alleen de spatiebalk, bijna helemaal rechts, staat wat ongelukkig. Vooral prettig is dat het scherm bij het uitschuiven naar boven kantelt, zodat je een betere kijkhoek hebt.

De N97 heeft alles aan boord wat je van een smartphone mag verwachten: snelle verbinding via 3G of WiFi, Bluetooth, een gps, software om Office bestanden te openen, enzovoort.

Daarnaast is de N97 echter ook een echt multimedietoestel, met een volwaardige muziek- en videospeler, spelletjes, enzovoort. Hij heeft daarvoor zelfs 32 gigabyte geheugen aan boord, waar je een massa muziek, foto's of andere bestanden op kwijt kan. De 5 megapixel camera levert in goede lichtomstandigheden vrij goede beelden op, al misten we wel een goede (Xenon) flits.

De N97 kan niet alleen heel veel taken aan, hij kan ze ook makkelijk tegelijk uitvoeren zonder aan snelheid in te boeten.

Een belangrijk minpunt is dat het besturingssysteem eigenlijk niet echt optimaal is voor een toestel met een groot aanraakgevoelig scherm. Binnenkort komt wel een nieuwe versie van die software uit die hier verbetering voor moet bieden.

www.nokia.be

Extra stroom voor onderweg

Mobiele toestellen zijn meestal nogal gulzig met batterijstroom, zeker als je ze intensief gebruikt. Heel veel smartphones en laptops houden het in die omstandigheden nog geen werkdag uit. De **Minigorilla** is een losse batterij die een groot aantal netbooks, mobiele telefoons en andere draagbare multimedietoestellen van extra stroom kan voorzien. Zo kun je tot zes uur extra werktijd krijgen. Nadat je de batterij hebt opgeladen, kun je uit de 20 aansluitingen de juiste kiezen voor het apparaat dat je wilt opladen. Voor toestellen als notebooks en netbooks is het vervolgens belangrijk om de juiste voltage in te stellen met een knopje, waarbij je de informatie op een scherm ziet. Voor toestellen die via USB opladen stelt de batterij de voltage zelf in. De Minigorilla is slim genoeg om zichzelf uit te schakelen als de batterij van het apparaat dat er op is aangesloten, vol is.

Echt superlicht of -klein is de Minigorilla niet, maar als je onderweg absoluut niet zonder batterijstroom mag vallen, is het wel een aanrader. Voor notebooks of nog meer stroom bestaat er trouwens ook een **Powergorilla**.

Prijzen: 119,99 en 199,99 euro.

www.powertraveller.com

Raad voor de Journalistiek

Beslissing over de klacht van mevrouw Marijke Vanden Berghen, de heren Stefaan Backx, Edwin Coeck, Karel De Vos, Serge Morren, Philippe Rummens en de Geneeskundige Kring Dodonaeus vzw tegen de VRT

Met een brief van 12 november 2008 diene mevrouw Vanden Berghen en de heren Stefaan Backx, Edwin Coeck, Karel De Vos, Serge Morren en Philippe Rummens, allen geneesheren, klacht in tegen de VRT naar aanleiding van een uitzending van het televisieprogramma *Volt* op 22 oktober 2008. Met een brief van 19 november 2008 sluit de vzw Geneeskundige Kring Dodonaeus zich aan bij de klacht. Met een brief van 12 januari 2009 antwoordt hoofdredacteur Kris Hoflack op de klacht. Namens de klagende partijen repliceert de heer Rummens hierop met een per mail van 12 maart 2009 verstuurd tekst.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de zaak behandeld op 23 juni 2009. De heren Coeck, Rummens en Morren zijn in persoon verschenen, samen met de heer Stijn Festraets namens de vzw Geneeskundige Kring Dodonaeus. Voor de VRT verschenen hoofdredacteur Kris Hoflack, eindredacteur Carl Voet en juridisch adviseur Hilde Minjauw.

DE FEITEN

In het televisieprogramma *Volt* van 22 oktober 2008 wordt onder de titel *'Een pilletje voor alles'* een reportage, gevolgd door een studiegesprek, uitgezonden over het voorschrijfgedrag van artsen. In de reportage worden vier artsen tijdens een raadpleging gefilmd met een verborgen camera. De artsen zijn onherkenbaar gemaakt door hun gezicht te 'blurren'. Hun stem wordt ongewijzigd weergegeven, en er worden ook snel gemonteerde beelden getoond van het praktijklokaal, de deurbel en van artsenvoorschriften. De reportage wordt ook geplaatst op de website van *Volt* en beelden ervan zijn gebruikt in het journaal van 19 uur op 7 november 2008 op Eén. Na het indienen van de klacht is de betrokken reportage verwijderd van de website van *Volt* en heeft de VRT toegezegd de beelden uit het archief te verwijderen om heruitzending ervan te vermijden.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

Klagende partijen zijn van mening dat het programma, en meer bepaald de undercoverreportage, een reeks tekorten bevatte, die in wezen neerkomen op vier ernstige inbreuken op de journalistieke beroepsethiek.

In de eerste plaats vinden klagers dat de VRT ten onrechte gebruik heeft gemaakt van de undercovertechniek. Het betrof immers geen onderwerp van groot maatschappelijk belang en de undercovermethode kwam neer op een regelrechte schending van de relatie tussen arts en patiënt, waarbij de arts tot het voorschrijven van een geneesmiddel werd geprovoceerd. De journalist die zich als patiënt had aangeboden

vertelde immers een sterk uitlokkend verhaal waarbij niet anders dan antidepressiva konden worden voorgeschreven.

In de tweede plaats werd in de reportage inbreuk gepleegd op de privacy van de artsen, omdat ze onvoldoende anoniem werden gemaakt en omdat hen nooit de toestemming is gevraagd tot het maken van een opname in hun praktijk, noch tot het uitzenden ervan.

Ten derde vinden de klagers dat de reportage een verkeerd beeld geeft van de werkelijkheid, omdat er gesuggereerd werd dat de diagnose op een kwartiertje werd gemaakt, omdat er verzwegen werd dat de artsen ook verdere afspraken hebben gemaakt over follow-up van de patiënt.

Ten vierde betogen klagers dat aan de artsen geen weerwoord werd geboden. Na de reportage is in een studiegesprek wel aan een vertegenwoordigster van het artsensyndicaat de gelegenheid geboden om het standpunt en de werkwijze van de artsen te verdedigen, maar deze woordvoerder stond tegenover een apotheker, een psychotherapeut en de twee presentatoren, zodat van een evenwichtig debat geen sprake was.

De VRT is van mening dat de gebruikte techniek veeleer als incognitjournalistiek te beschouwen is dan wel als undercoverjournalistiek, omdat de reporter geen andere hoedanigheid heeft aangenomen maar in eigen naam en als een gewone burger de artsen heeft bezocht met een klacht die eenieder kan hebben.

Hoe dan ook is volgens de VRT voldaan aan de vereisten om aan undercoverberichterij te doen, want het voorschrijfgedrag van artsen bij depressie is een onderwerp van groot maatschappelijk belang, gelet op het fors gestegen gebruik van antidepressiva. Bovendien was het onmogelijk om op een andere manier te weten te komen of artsen in de praktijk vrij snel antidepressiva voorschrijven en waren de risico's van de gebruikte methode alleszins beperkt en besproken met de hoofdredactie.

De VRT ontkent dat een verkeerd beeld is gegeven over het voorschrijfgedrag van de artsen, want in de praktijk duurde de consultatie tussen 14 en 18 minuten, zodat het journalistiek verantwoord was om te spreken van een gemiddelde duur van een kwartier. Slechts één van de vier geconsulteerde artsen verwees in het gesprek door naar een of andere vorm van therapeutische begeleiding, zodat het eveneens verantwoord was om dit niet in de gemonteerde reportage op te nemen.

De VRT betoogt dat de betrokken artsen voldoende onherkenbaar werden gemaakt, wat niet belet dat zij door hun rechtstreekse omgeving of trouwe patiënten kunnen zijn herkend, maar zoiets is onvermijdelijk.

Volgens de VRT is het standpunt van de huisartsen eveneens

voldoende aan bod gekomen in het studiogesprek, waar een vertegenwoordigster van het artsensyndicaat uitvoerig de gelegenheid kreeg om het woord te nemen.

BESLISSING

1. In tegenstelling tot wat de VRT aanvoert, is de reportage wel degelijk een undercoverreportage, omdat de reporter niet gewoon incognito bij de feiten aanwezig was, maar integendeel de hoedanigheid van een patiënt heeft aangenomen en een verzonnen verhaal aan de artsen heeft meegedeeld, met de bedoeling om een voorschrift voor antidepressiva te verkrijgen. In die omstandigheden moet er worden nagegaan of aan de voorwaarden, waaraan voldaan moet worden om tot een undercoverreportage over te gaan, voldaan is (zie RvdJ 2007-19, *Richtlijn over undercoverjournalistiek*). In dit geval heeft de VRT onvoldoende aannemelijk gemaakt dat de informatie over het voorschrijfgedrag van artsen niet alleen met de klassieke journalistieke methoden kon worden vergaard.
2. De VRT heeft weliswaar voorzorgen genomen om de artsen niet herkenbaar te maken maar, gelet op de speciale vertrouwensrelatie tussen de betrokken artsen en hun patiënten, had hier zorgvuldiger mee moeten worden omgegaan. Zo had bijvoorbeeld ook de stem kunnen worden vervormd. Nu is dat niet gebeurd, waardoor de artsen ongetwijfeld door patiënten konden worden herkend.

3. Volgens aangeven van de betrokken artsen, werd in de uitgezonden beelden ook niet duidelijk gemaakt dat de journalist telkens beweerd had dat hij een bestaande medicatie had onderbroken, zodat de indruk kon ontstaan dat hij het voorschrift vrijwel onmiddellijk had ontvangen. Het onvermeld laten van de beweerde medische voorgeschiedenis kan een verkeerde indruk geven van wat er zich werkelijk in het dokterskabinet heeft afgespeeld.

4. Wat het beweerde ontbreken van een weerwoord betreft, moet worden vastgesteld dat de artsen niet persoonlijk werden beschuldigd, maar dat de reportage veeleer een algemeen fenomeen wilde illustreren. In die omstandigheden was het niet vereist om aan iedere individuele arts een weerwoord te verlenen, maar kon worden volstaan met de verklaringen van de woordvoerder van een artsenvereniging, die de reportage had gezien en tijdens het studio-debat de kans kreeg om erop te reageren.

De Raad voor de Journalistiek neemt ten slotte akte van de toezegging van de VRT om de beelden van de reportage in de toekomst niet meer te gebruiken.

De Raad voor de Journalistiek is daarom van oordeel: De klacht is gegrond in haar eerste drie onderdelen.

Brussel, 10 september 2009

ALLE ZEILEN GESTREKEN John Vermeulen (1941-2009)

Op 23 augustus besloot John Vermeulen dat hij "deze chaotische wereld" wou verlaten. En vooral de sluipende pijn van een broedende ziekte diep in hem. Vermeulen ging zacht, fluisterend bijna, zoals hij zijn hele leven geweest was: erg getalenteerd, maar onvoldoende brutaal om zich een plek in de schrijvende pers af te dwingen.

John wordt uiteraard vooral als schrijver herinnerd, van sciencefiction, van techno- en ecotrillers, van in Duitsland bijzonder succesvolle historische romans over Bosch, Nostradamus, Mercator, Da Vinci. Weinigen weten dat hij ook een bescheiden blijspelschrijver was (wat vergemakkelijkt werd door zijn partner, Jessica Janssens, van de aloude toneeluitgeverij Janssens in Borgerhout) en een verwoed zeilfanaat.

Vermeulen was een knorrige hypochonder, die maar tot leven kwam op het open water. Hij schreef daarover jarenlang pittige columns in diverse watersportbladen (niet zonder vanzelfsprekende ruzies met de uitgevers ervan) en werkte ook als fotoredacteur. Zijn ouwe gabber, Pit De Jonghe van Ship to Shore, moest slikken bij het onaangekondigde afscheid: "Met wie ga ik nu oeverloos kunnen ouwehoeren over wat voor beste boten die Hollanders wel niet bouwen en hoe klungelig het er in de zeilwereld aan toe gaat? Niet veel, niet dikwijls maar altijd raak. Midscheeps." In *Yachting* (1986-1998), in *Waterkampioen*, *Ik Vaar* (als tegenzet tegen de door hem verfoeide rechtse rakker Robert Orlent) en *Varen*.

Enkele romans en beschouwingen zijn op zijn brede ervaring in de watersport gebaseerd: twee delen *Varensweeën* (1983), *Zeilen* (1984), *Vissen* (1984), *Solorace* (1987), *De Kat in het Aquarium* (2003) en nog wat jeugdboeken.

Johns droom was jachtontwerper te worden. Intussen voer hij met een soepele Winner 11.20. Jessica blijft verweesd achter: "Nu zit ik daar met die boot, als nieuwkomer en compleet atechnisch. Het is toch een bizarre en vooral eenzame bezigheid."

John is bewust subtiel, mensenschuw en bedeesd gegaan. Maar de vrienden weten beter: hij had angst voor zijn eigen schrijfschaduw. En dat dreef hem in de onzekerheid. Maar talent drijft altijd boven. Ook als de zeilen voorgoed gereefd zijn.

Lukas De Vos

De deadline voorbij

STERKE BEELDEN

Jan Holderbeke
VRT-Panorama

Neen, Jean-Paul Verhulst zat niet bij Phara en Lieven aan tafel in 2006, toen zijn petekind Dimitri net zijn *Helaasheid der Dingen* van zich had afgeschreven. Hij zat er pas onlangs, toen de trailers van de filmversie begonnen te lopen. Toen er op het scherm piemels op en neer dansten van zijn 'broers', die flink bezat een blote Ronde van Frankrijk reden. Toen die 'broers', alweer dronken, met veel vrouwvolk voor heel televisiekijkend Vlaanderen een rondedansje maakten in een veel te krappe woonkamer met fout behang. Dat was het moment dat het Jean-Paul Verhulst te veel werd, dat hij niet meer kon aanzien hoe zijn petekind de familie had meegesleept in een kolkende chaos van realiteit en verzinsels.

Niet de bestseller van meer dan 200 bladzijden, maar twee halve minuten film zetten Jean-Paul Verhulst aan tot het redden van de familie-eer. "Wij zijn zo niet", kwam hij bij Phara vertellen. "Dimitri heeft een tijdelijke zwakheid des vleses van twee broers – uit een gezin van negen, Phara! – monsterlijk uitvergroot tot een lekker literaturende hap."

Al drie jaar kunnen Vlamingen en Nederlanders zich verlustigen in de strapatsen van de drankorgels Verhulst. Ze hebben dat ook massaal gedaan, honderdduizendvoudig is de papieren versie de boekenwinkel uitgedragen. Daar kon Jean-Paul Verhulst mee leven. Maar niet met bewegende 'broers'. De Film. Het Beeld.

Kind en Gezin kan niet leven met het beeld van Hitler in de buurt van peuters (of doet alsof, omdat *de mensen* daar niet mee kunnen leven). Caroline Gennez kan niet leven met de foto van haar e-mailverkeer met Barteld Schutyser in de krant. Het beeld van de Marseillaise-zingende Leterme heeft een land gedestabiliseerd.

Wij, journalisten, proberen allemaal sterke beelden te produceren. Soms krijg je er een in de schoot geworpen, zoals RTBF-collega Christophe Deborsu bij Leterme. Of zoals de fotograaf die de *Quid-NVA?*-nota ontfoetselde van slordige Jean-Luc.

Maar valt het u ook op dat sterke beelden hoe langer hoe vaker van verborgen camera's komen? De voordelen van verborgen camera zijn evident: je komt er dingen mee te weten die je anders nooit zou horen. De nazi-onthaalmoeder zou voor een normale camera nooit zo openhartig zijn geweest. Of probeer maar eens een reportage te draaien over hoe het er in het nachtelijke Molenbeek écht aan toe gaat. Met een zichtbare camera creëer je in luttele minuten je eigen migrantenrel.

Het probleem met stiekem opnemen is dat de figuranten niet kunnen kiezen of ze meespelen of niet. Het ABC van de journalistieke deontologie vereist dat je je als journalist kenbaar maakt. Zo kan iedereen beslissen in hoeverre hij of zij meewerkt. Van dat principe kun je als journalist enkel afwijken als er geen andere middelen zijn om dezelfde informatie los te peuten, en als je verhaal gewichtig genoeg is voor dergelijk grof geschut. Je mag mensen niet nodeloos te kijk zetten.

Momenteel werken we aan een *Pano*-reportage over de criminele netwerken achter een prostitutiewijk. U weze gewaarschuwd, pas maar op dat u niet toevallig in beeld loopt. Nee, wees niet bang, alleen de criminele netwerken interesseren ons, niet de madammen of de passanten, hoerenlopers of niet. En dus gaan we iedereen onherkenbaar maken.

Maar het blijft dansen op een slappe koord. Een tijd geleden, niet lang voor de bankencrisis, zond *Panorama* een reportage uit over de inhagigheid van banken. Banken hebben veel meer oog voor eigen gewin dan voor het belang van hun klanten, het omgekeerde van wat hun reclameteksten elke dag uitschreeuwen. Vrolijk binnenwandelen en *Het Leven Zoals Het Is, Banken* beginnen opnemen, zit er niet echt in. Dus ga je maar zelf klant spelen, camera verborgen in tas of kleren. Bankmensen bleken tegenover de klant-journalist de

grootste nonsens te spuien om producten aan te smeren waar de bank rijk van werd, niet de klant. Zo liepen ze minder kans aan de deur te worden gezet. Het ging ons uiteraard niet om de individuele bankdirecteur, wel om het systeem, en dus maakten we alle mensen vakkundig onherkenbaar. Maar dit was het eerste wat een collega op maandag na uitzending zei: "Ik heb mijn bankdirecteur herkend. Die gevelsteen, en die kleur op de muur, dat kon alleen mijn bankkantoor zijn."

De nonkels Verhulst wisten niet dat Dimitri in zijn jeugd aan het 'filmen' was. Dimitri wist dat toen overigens zelf ook niet. De nonkels weten nu dat Dimitri zijn beelden bijgekleurd heeft. Hij heeft niet onherkenbaar gemaakt, hij heeft herkenbaarder gemaakt dan het is. Dimitri is met klank gebuisd als journalist. Jammer voor Jean-Paul dat Dimitri romanschrijver is en geen journalist.

Ik geef de column door aan Mine Dalemans, freelance fotografe.

Onder embargo

De **publicatieverboden** die rechters de jongste weken oplegden aan *TV-Familie* en *Dag Allemaal*, wekken in deskundige gerechtelijke en academische kringen veel verwondering. En dan kan men voor of tegen Ilse Beyers zijn, of voor of tegen de Pfaffs, het punt blijft dat de grondwet elke voorafgaande overheidsensuur van de pers verbiedt.

Artikel 25 Grondwet: "De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd."

Wat dus niet belet dat hoofdredacteuren en journalisten die een scheve schaats rijden **achteraf** op de vingers worden getikt – door een rechtbank of door de Raad voor de Journalistiek. Maar laat dat dus om de lieverlee nooit beletten dat een redactie in eer en geweten iets uitbrengt.

Het is een beetje zoals **Voltaire** zei in de 18de eeuw: "Ik ben het met alles wat u zegt oneens, maar ik zal altijd strijden voor uw recht het te mogen zeggen."

Of in een moderne versie: desnoods met de vingers op de neus toch maar even de *boekskes* verdedigen in deze.

Ook al omdat hier natuurlijk **loodzware precedënten** worden gecreëerd. Dirk Voorhoof, hoogleraar mediarecht aan de UGent: "Nu krijgt *TV-Familie* de bokshandschoen vol in het gezicht, maar straks kunnen het even goed *Knack*, *Trends*, *MO**, *Humo*, *De Standaard*, *De Morgen* of *De Tijd* zijn die uit de rekken worden gehaald."

Wat alles extra gevaarlijker maakt, is dat sommigen – en ook hun advocaten – veel **geld** hebben geroken. Een dwangsom van 1.000 euro per *Dag Allemaal* die na het verspreidingsverbod nog verloren in een winkelrek ligt: tel uit je winst. (Alleen nog die gerechtsdeurwaarder betalen natuurlijk.)

Alvast kamerlid **Sabien Lahaye** van Open-VLD deelt de bezorgdheid van velen over de persvrijheid, en overweegt een wetgevend initiatief. "Deze rechtszaken vormen een oneigenlijk gebruik van het kort geding op eenzijdig verzoekschrift", zegt ze, "en bovendien gaat het om gevaarlijke precedënten. Er zijn betere methoden om de persvrijheid en andere belangen met elkaar te verzoenen."

Als het tot een parlementair debat komt, komt ongetwijfeld ook nog een ander wetsvoorstel weer op tafel: een waarin kamerlid **Clotilde Nyssens** van cdH eenzijdige kort gedingen annex publicatie- of uitzendverboden juist wil *legaliseren*. Elke rechtbankvoorzitter zou dan "de stopzetting of de intrekking van onterende bewoordingen of afbeeldingen" kunnen bevelen van zodra een krant, magazine of omroep "het vermoeden van onschuld schendt".

Dan maar beter direct zelf de boeken toedoen.

Het botert niet echt tussen justitie en pers, dat merken journalisten tegenwoordig ook in het **Brusselse gerechtsgebouw**. In het bijzonder omroepjournalisten kunnen daar sinds kort geen camera meer boven halen of ze krijgen het veiligheidskorps van het justitiepaleis op de nek.

Een en ander situeert zich in een wel zeer rigoureuze toepassing van een gerechtelijke **mediarichtlijn** die wil dat voor elke beeldopname in het gerechtsgebouw de schriftelijke (!) toestemming is vereist van de eerste voorzitter het Hof van Cassatie, Ghislain Londers (!!). Toestemming die bij voorkeur een week vooraf wordt aangevraagd (...).

De AVBB pleegt binnenkort met Londers overleg over de richtlijn, of althans over de wijze waarop het **veiligheidskorps** van het Brusselse justitiepaleis die meent te moeten invullen.

Beter nieuws is er over het wetsvoorstel dat de werkmethode van de Belgische **inlichtingendiensten** wil regelen, en dat binnenkort door de Kamer wordt bekeken. Daarin staat onder meer dit artikel: "Het is de inlichtingen- en veiligheidsdiensten verboden gegevens beschermd door ofwel het beroepsgeheim van een advocaat of een arts ofwel door het bronnengeheim van een journalist te verkrijgen, te analyseren of te exploiteren."

De enige uitzondering betreft het geval dat de Staatsveiligheid "ernstige aanwijzingen" heeft dat de journalist (of advocaat of arts) "persoonlijk en actief meewerkt of heeft meegewerkt aan het ontstaan of aan de ontwikkeling van [een staatsgevaarlijke] potentiële bedreiging."

Belangrijke nuance: de bescherming geldt enkel voor **erkende beroepsjournalisten**. Niet stagiairs dus, ook al drong een AVBB-delegatie daar tijdens een parlementaire hoorzitting begin dit jaar op aan.

De Staatsveiligheid wil per sé ook verhinderen dat buitenlandse journalisten een beroep kunnen doen op de immuniteit, omdat ze vermoedt dat daar veel spionnen bij zitten.

In zoverre er toch doorgedreven onderzoek naar de staatsgevaarlijkheid van een beroepsjournalist zou worden gedaan, zo vermeldt het wetsvoorstel nog, moet de **voorzitter** van de Vereniging van Beroepsjournalisten hiervan vooraf op de hoogte worden gebracht. Weliswaar mag die laatste daar vervolgens met niemand anders verder over communiceren.

Intussen loert nog een gevaar om de hoek: de komende wettelijke regeling tot verplichte **bewaring van elektronische data** en communicaties. Weer een wet die helemaal past in het moderne veiligheidsdenken. Maar ook weer een wet die op gespannen voet staat met het bronnengeheim dat ons zo dierbaar is.

De AVBB maakt dan ook samen met de Orde van Advocaten, de Orde van Geneesheren en de Liga voor Mensenrechten deel uit van een platform dat van de wetgever waarborgen eist ter zake. Persconferentie op maandag 26 oktober om 11 uur in het pand van de Orde van Vlaamse Balies, Koningstraat 148 in Brussel.

Iets helemaal anders: **Luc Desmet** (ex-VTM) springt tegenwoordig bij op de tv-nieuwsredactie van de VRT.

Meteen is de VVJ op zoek naar een **nieuwe vertegenwoordiger van de commerciële omroepen** in de Raad van Bestuur, in de plaats van Luc. Wie de handschoen wil opnemen, contacteer het VVJ-secretariaat.

Tot slot een correctie. In de vorige *Onder embargo* meldden we per abuis dat **Ronny Ceuleers** in het bestuur van de VVB (Vlaamse Vereniging van Beeld Journalisten) zou zitten. Dat moest vanzelfsprekend **Ronny Meyers** zijn. Daarbij laat Ronny Ceuleers weten dat hij als voorzitter van de Vlaamse Bond van Sportjournalisten al meer dan werk genoeg heeft. Met gemeendexcuses aan beide Ronny's!

BNP PARIBAS
FORTIS

De bank en verzekering voor een wereld in verandering

Op zaterdagochtend meer tijd? Wij maken tijd voor u.

V.U. : Francis Peene, Fortis Bank n.v., Warandeborg 3, 1000 Brussel.

Advies nodig? Uw BNP Paribas Fortis adviseur ontvangt u graag na afspraak, elke weekdag tot 19 uur en op zaterdag tot 12 uur. Bel **0800 / 12345** voor een afspraak.

BNP Paribas Fortis, altijd en overal bereikbaar